folklor/edebiyat, cilt:20, sayı:79, 2014/3

TÜRKİYE'DE BİR EĞİTİM ORTAMI OLARAK MÜZELERİN KULLANIMINA İLİŞKİN EĞİTİMCİLER TARAFINDAN HAZIRLANAN RAPORLAR *

Zekiye Çıldır**

GİRİŞ

Tarihi çok eskiye dayanmakla birlikte, müze eğitimi yazınında özellikle 1990'lardan sonra "müze eğitimi" kavramı ve bu kavramın önemi, müzelerin etkin öğrenme ortamı olarak kullanımının öğrenmeye olumlu yöndeki etkisi üzerinde önemle durulan konular haline gelmiştir. Yirminci yüzyılın başlarından itibaren müze eğitimi bir uzmanlık alanı olmuştur. Müze eğitimi kavramının eğitim kuramları ile ilişkilendirilerek müze eğitimi yazınına yerleşmesinde Harrison (1963), Hooper-Greenhill (1996; 1999), Shabbar (2001), Ambrose ve Paine (2006)'in yayınları önemli rol oynamıştır.

Bu çalışmada tarihsel süreç içerisinde bir eğitim ortamı olarak müzelerin kullanımına ilişkin eğitim kuramcılarının yaptıkları çalışmalar ve hazırladıkları raporlardan yola

* Bu çalışmanın bir bölümü 1-3 Ekim 2009 tarihinde 18.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Özetleri Kitabında yer almıştır.

** A.Ü Eğitimin Kültürel Temelleri Bölümü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

çıkarak müze eğitiminin felsefi gelişimi çözümlenmeye çalışılmaktadır. M. Necati, İ. Baltacıoğlu, İ.H. Tonguç, J. Dewey, Sir Frey ve G. Stiehler tarafından hazırlanan raporların müzelerin amacıyla kullanımı, nitelikleri ve işlevlerini tartışmaya açarak müze eğitim felsefesinin gelişmesinde etkili olmuşlardır.

Bu bağlamda müze ve müze eğitimi kavramsal olarak ele alınarak, müze eğitimi çalışmalarının gelişim sürecine katkıda bulunan eğitim kuramcılarının çalışmaları incelenerek müze eğitiminin "tematik" çerçevesi belirlenecektir.

Müzeler ve Müze Eğitimi

Bir kurum olarak müze, Avrupa'da mevcut koleksiyonların ziyarete açılmasıyla ortaya çıkmıştır. Ambrose ve Paine'in (2006) aktardığına göre müzeler; insanlara ilham verir ve insanların yaşam kalitelerini artırırlar. İnsanlar için, kimlik geliştirme ve topluluk içine karışmada önemli bir rol oynarlar. Bunu yanı sıra müzeler önemli öğrenme merkezleridir ve her düzeydeki formal ve informal eğitime kaynak sağlarlar.

Müzelerin halka yönelik eğitim misyonu ile kurulmaları halka açılmalarıyla başlamıştır. On dokuzuncu yüzyılda müze ve eğitim ilişkisi Endüstri Devrimi'nin etkileriyle gelişmiştir. Bu dönemde doğrudan eğitim amacıyla pek çok müze kurulmuştur. Müzeler eğitsel, teknolojik, toplumsal ve popüler gelişmeleri yakından takip ederek toplumun bu gelişmelere ilişkin farkındalığını artırmaktadır. Nesneleri toplamak, araştırmak, yorumlamak, ilgi çekecek biçimde sergilemek, eleştirmek, sorgulamak veya olumlamak artık günümüz çağdaş müzesinin öncelikleri arasında yer almaktadır (Lord, 2007:13-19).

Müze eğitimi on dokuzuncu ve yirminci yüzyılın ilk yarısı boyunca izleyiciye bilgi aktarımı ve öğrenenin olabildiğince çok bilgiyi alması olarak görülmüştür. Fakat yirminci yüzyılın ikinci yarısından başlayarak müzelerde eğitimin anlamı tamamen değişmiştir. Bu dönemde müze eğitiminde bilimsel yaklaşım önem kazanmıştır. Bunun en büyük etkenlerinden biri UNESCO ve ICOM gibi uluslararası organizasyonların kurulmasıdır. Aynı dönemde müze eğitiminde yaşanan diğer önemli bir gelişme, 1950'lere kadar daha çok okul gruplarına yönelik çalışmalara ağırlık verilirken, 1950 sonrasında yetişkin izleyiciye yönelik çalışmalara da önem verilmeye başlanmasıdır.

Günümüzde müzelerin eğitimde büyük rol oynadığı ve bu rolün öneminin de gittikçe arttığı yadsınmaz bir gerçektir. Hooper-Greenhill ve Moussouri'ye (2002) göre, günümüzde eğitim, müze ve galerilerin temel işlevidir. Müzelerin eğitsel rolü hem müze çalışanları hem de halk tarafından kabul edilmiştir. Eğitim süreci açısından baktığımızda, müze koleksiyonlarında yer alan yapıt ve nesneler bilgiyi kendi varlıkları yolu ile iletirler. Müzeler, formal öğretimde kullanılan kitaplar ve derslerde yer alan nesneler arasındaki mevcut bağları göstererek, gözlem yapma, izleme ve karşılaştırma yollarını öğretebilirler. Özetle, müzede yapılan her şey eğitici bir değer taşımaktadır.

ICOFOM (2010) tanımına göre müze eğitimi pedagojik yöntemleri kullanarak yeni bilgiler edinmek ve ziyaretçilerin gelişiminin sağlanması amacıyla çeşitli kavram, değer, içerik ve bilginin uygulandığı kültürlenme sürecidir. Müze eğitimi insanların var olan bilgi, yetenek ve kişisel ilgilerine göre müze koleksiyonlarından deneyim

kazanmalarına, kendi anlamlarını çıkarmalarına olanak sağlamaktadır. Günümüzde müzelerin temel görevleri arasında yer alan sergileme işi eğitim amacı ile yapılmaya başlanmıştır. 1990'lardan başlayarak dünyadaki büyük ulusal müzelerin hemen hepsinde, taşra müzeleri ve bağımsız müzelerin çoğunda da eğitim birimleri kurulmuştur. Pek çok müzede eğitim bölümü diğer bölümlerden ayrı bir birim olarak yer almakta, farklı izleyici türlerinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre okul eğitimi (formal) ve okul dışı (informal) eğitime katkıda bulunan çeşitli eğitim etkinlikleri sunulmakta, değerlendirilmekte ve geliştirilmektedir.

Türkiye'de Müzelerin ve Müze Eğitiminin Gelişimine Katkı Sağlayan Eğitim Kuramcıları

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında hem genel hem de mesleki eğitimin iyileştirilmesi amacıyla yurtdışından J. Dewey, Kühn, Jung, Sir Frey ve G. Stiehler gibi eğitimciler getirtilerek, yeni eğitim dizgemizin belirlenmesi konusunda fikirlerinden yararlanılmaya çalışılmıştır. Ülkedeki başarılı gençler de eğitim görmek amacıyla yurtdışına gönderilmiştir. 1925-1929 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı yapan Mustafa Necati'nin sanat eğitiminin gelişmesine önemli katkıları olmuştur. Avrupa'ya giderek eğitim kurumlarında incelemelerde bulunarak gözlem ve deneyimlerini artıran Mustafa Necati'nin döneminde; müdürlüğüne İsmail Hakkı Tonguç'u getirdiği Mektep Müzesi kurulmuştur. O dönemde çok ihtiyaç duyulan Sanayi-i Nefise Encümeni (Güzel Sanatlar Kurulu) uzman kurulunu örgütlemesi ve Alman eğitbilimci Frey ve Stiehler'in öğretmenliğinde hizmetiçi eğitim amaçlı olarak okullardaki resim ve elişi öğretmenlerinin katıldığı "İş Prensiplerine Müstenit Tedrisat Kursu"nun açılması önemli uygulamalar olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte Frey; Mektep Müzesi ve İş Okulu Akımı, Stiehler ise; sanat eğitimi konularında raporlar hazırlayarak Eğitim Bakanlığı'na sunmuşlardır (Telli, 1990:14). Yurtdışına gönderilen eğitbilimci, sanatçı ve sanat eğitimcileri ile eğitimin, özellikle de sanat eğitiminin sağlam temellere oturtulması hedeflenmiştir.

Gönderilen eğitimciler ile, edilgen değil etken, tüketen değil üreten bir nesil ve böylece sanatsal kişiliğini kanıtlamakla birlikte ekonomik bağımsızlığın tadını çıkaran bir kuşak yaratmak amaçlanmıştır. Bu yıllarda Dewey, Stiehler ve Frey gibi bilim adamlarının bilgi ve deneyimlerinden faydalanma girişimleri de bu amaçla düşünülmüş olabilir (Etike, 1991: 53-54). Eğitimci, sosyolog, toplumbilimci, felsefeci yönleriyle tanınan Baltacıoğlu Avrupa'nın birçok ülkesinde yer alan vilayet müzelerini gezdiği için, oradaki müzelerin oluşumuna katkı sağlayan felsefeyi Türk halkına da aşılamak istemiştir. 1915 yılında İzmir'de gerçekleştirdiği konuşmasında ziraat, eğitim, doğa tarihi müzelerinin oluşturulması konularına değinmiştir. Asıl vurgulamak istediği konu ülkede vilayet müzelerini oluşturma düşüncesidir. Kent müzeleri, şehir halkında tarihsel bir bilinç ve değerler sistemi oluşturarak, onları şehrin geçmişi ve mirası konusunda aktif hale getirmeyi amaçlamaktadır. Baltacıoğlu konuşmasında bu müzelerin amaçlarını ve işleyişini ortaya koymaktadır. İzmir Milli Kütüphanesi'nde 21 Ağustos 1915 tarihinde şehir müzelerinin kurulması ve görevleri hakkında verdiği konferansta

(Akt. Bostancı, 2002: 23-29) asıl vurgulamak istediği düşünce illerde *ziraat, ticaret, bitki, hayvan, sanayi, eğitim, tarih ve sanat müzelerinin* açılmasının gerekliliğidir. Baltacıoğlu'na göre müze olan yerlerde bir inceleme, gözlem, araştırma vardır. Eşya; merakın, araştırmanın kaynağı, etkenidir. Müzenin en büyük faydası, halkta bir merak düşüncesi uyandırmasıdır. Baltacıoğlu halk eğitiminde eşya müzeleri, dağlar, tepeler, makinelere ait şekiller ve eşya modellerinin önemine değinmektedir. Ona göre; bu tarz müzelerin etrafında öğrenim gören gençlerde, düşünen bilim adamlarında ve halkta ekonomi ve dünya ile ilgili düşünceler gelişmiştir. Müzelerin oluşturulması; halkın dünya ile ilgili düşüncelerinde değişmelere yol açması bakımından önemli bir etkendir. Müzeler; akıl ve düşünce sahiplerine ziraate, ticarete ve sanata vb. ait şeyler, şekiller verir. Bu yolla ufak ufak müzelerden büyük büyük düşünce, sosyal değişimler meydana gelir. Şehir müzeleri kurmak, o il merkezinde yaşayan ve ona bağlı olan ilçelerin düşünce ve ilmini kolaylaştırmak demektir. Herhangi bir yerde geometri, tarih ve vb. derslerin şekilleri, karşılaştırmaları ve bu şekilleri, karşılaştırmaları verecek müzeler vardır. Bu ortaöğretim ve yükseköğretimde eğitim müzelerinin olması gerektiğini ifade etmektedir. Baltacıoğlu müzeleri; halkın tutuculuğunu, gelenekçiliğini süzen süzgeçler olarak ifade etmektedir. Müzeler nesillerin tarihi okulları, tarihi evleridir. İnsan müzeye girince, her şeyin, her varlığın sürekli sabit olmayıp hareket etmiş ve gelişmiş olduğunu görür. Bu gelişme zihnimizde dönüşmeye başlar. Müzeler; asırlar içinde meydana gelen gelişme ve dönüşümleri insanın gözünün önüne dizen araçlardır.

Baltacıoğlu'nun önerdiği son müze, eğitim müzesidir. Avrupa'da her büyük şehirde eğitim müzesi vardır. Her memleket okul binalarına, sıralarına, öğretmenlerine, sinemalarına, öğrencilerine, sağlık durumlarına, yedikleri yemekleri, kullandıkları metotların türüne ait ne kadar şekil, araç varsa hepsini bir bina içerisinde toplar. Her memleket kendi öğrencisinin yazdığı defterleri, yazımları, ödev resimlerini, elişi örneklerini biriktirir; bunlarla ilgili karşılaştırmalar yaparak, düşünceler çıkarır. Eğitim müzesi her türlü öğretim düşüncesinin yayılması için son derece önemli bir ocaktır. Müzelerin görevi yalnızca göstermek değil, aynı zamanda telkin, öğüt ve nasihattır. Buralarda zaman zaman eğitim konferansları da verilir. Müzenin memuru bir öğretmenin yapacağı eğitimle ilgili, dersle ilgili gezinin temel sınırlarına, gezinin tarzına, masraflarına ait bilgi verir. Şu halde bir köy öğretmeni şehre geldiği zaman, müze müdürlüğüne başvurarak ne yapacağını, filan kitabı nasıl getireceğini, en yakın ve en ucuz yolun hangisi olduğunu öğrenir… Ona göre her şey müzede önem kazanacak; çünkü müzeden amaç kazanmak değildir, müzenin yalnız bir amacı vardır, o da düşünceye ait bir kazançtır.

Eğitim Kuramcılarının Müzede Eğitime İlişkin Yorumları

Türkiye'de sanat eğitiminin gelişimine önemli katkıları olan Tonguç, yurdun çeşitli yerlerinde özellikle öğretmen okullarında öğretmenlik yapmış, Millî Eğitim Bakanlığı Pedagoji Müzesi Müdürlüğü, İlköğretim Genel Müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur. 1940'lı yıllarda köy enstitülerinin kurulmasına öncülük eden Tonguç, iş ve meslek eğitimi konusunda eserler vererek, uygulamalı eğitimci olarak Türk eğitim tarihine

geçmiştir. (http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi44/turan.htm Son erişim 09.01.13)

Türkiye'de sanat eğitiminin sistemleştirilmesinde, davet edilen yabancı uzmanlardan J. Dewey'in hazırladığı raporun önemli bir yeri vardır. Dewey raporunun etkileri ile Türkiye'de "iş eğitimi" önem kazanmış ve bu etki 1960'lara dek sürmüştür. John Dewey Cumhuriyet Dönemi Türk Milli eğitiminde etkili olmuş bir eğitimbilimcidir. Türk eğitim bakanlığının davetlisi olarak 1924 yılında Türkiye'ye gelerek incelemelerde bulunan Dewey, hazırladığı iki bölümden oluşan otuz sayfalık raporu Milli Eğitim Bakanlığı'na sunmuştur. Dewey'in hazırladığı ön raporda *gezici sergiler* düzenlenmesi için ödenek ayrılmasını istemektedir. Gezici sergiler kapsamında Cumhuriyet'in 10. yıl etkinlikleri arasında gerçekleştirilecek sergiler, Gezici Eğitim Sergisi (Seyyar Terbiye Sergisi) adıyla tüm Anadolu'yu trenle dolaşacaktır (Etike, 1993). Müzenin eğitim değerlerini kabul ederek, müzeleri sıklıkla ziyaret eden J. Dewey, kendi eğitim kuramında müzeyi deneyimin tamamlayıcı parçası olarak görmüştür. Onur (2012:167-168)'un aktardığına göre müzeler eğitim etkinliğinin bütünleyici bir parçası olmalı ve eğitsel amaçlarla kullanılmalıdır. 1896 yılında Chicago Üniversitesi'nde "Laboratuvar Okul" kurarak bu okulda, okul yaşamını dışarıdaki dünyaya bağlamak amacıyla öğrencilere yoğun bir biçimde müze ziyaretleri yaptırmıştır.

Alman eğitbilimci Frey gezici sergilerin düzenlenmesini, bu sergilerde sergi tekniğinin örnek olması gerektiğini vurgulamıştır. Frey yurda ait coğrafya ve doğa koleksiyonları içeren müzelerinin de birer okul müzesi olarak nitelendirildiğini belirtilmiştir. Frey'e göre; coğrafya ve doğaya ait eserleri bir araya getiren bu gibi koleksiyonlar, halkın ilgisini çekerek çocuklar ve ailelerini yararlandırılarak halk eğitimine hizmet edilmiş olur.

Stiehler'in raporunda devlet, mahalli ve ulus müzelerinin ziyareti ile ilgili olarak; "uzman öğretmenlerin ön çalışmaları ile mahalli müzelerin kurularak halk sanatının yerinde kayıt altına alınması gerektiğini ifade etmektedir. Resim ve iş öğrenimi için öğretmenlere yönelik olarak, halk sanatı konularında müzelerde konferanslar verilmesi gerektiğini ve bunu gerçekleştirebilmek için bir kurum çatısı altında toplanılması gereğini vurgulamıştır.

Günümüzde gerçekleştirilen müze eğitimi çalışmaları incelendiğinde Türkiye'de eğitim amaçlı ilk "müzede atölye çalışmaları" 1980 yılında İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Derneği tarafından başlamıştır. Aynı yıl içinde günümüzde müze eğitimi bağlamında önemli adımlar atan Vehbi Koç tarafından Sadberk Hanım Müzesi'nin açılması ile özel müzeciliğin de ilk temelleri atılmıştır. 1982 yılında I. Milli Kültür Şurası'nda "müzede eğitim" vurgulanmış, müzelere çocuklar için özel bölümler kurulması önerilmiştir. 1990'da Antalya ve 1995'te İstanbul Arkeoloji Müzelerinde müze eğitimi amacıyla çocukların oynarken öğrenebilmeleri, tarihi yaşamaları ve eğlenmelerine yönelik hizmet veren çocuk bölümleri oluşturulmuştur. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde 2002 yılında müze müdürlüğüne bağlı bir birim olarak Eğitim Birimi hayata geçirilmiştir. Ankara'da Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi (1990), Feza Gürsey Bilim Merkezi (1993), MTA Doğa Tarihi Müzesi (2003), ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi (2005), Vakıf Eserleri Müzesi (2007), müze eğitimi yapan

kurumlardır. Bu müzelerin dışında İstanbul Arkeoloji Müzeleri, İTÜ Bilim Merkezi, Deniz Müzesi gibi devlet kurumları; İstanbul Vehbi Koç Müzesi, İstanbul Modern Sanatlar Müzesi, Sakıp Sabancı Müzesi gibi özel müzelerde de eğitim birimleri faaliyet göstermektedir. Bu müzelerin dışında İzmir Ümran Baradan Oyuncak Müzesi, İstanbul Oyuncak Müzesi, Gaziantep Belediyesi Oyuncak Müzesi faaliyet gösteren oyuncak müzeleridir. Ayrıca Ankara'da Altındağ Belediyesi ve Ankara Üniversitesi'nin yaptığı protokol kapsamında Çocuk Müzesi kurulma aşamasındadır.

Ziyaretçilerine etkili bir öğrenme ortamı oluşturan bilim müzeleri son yıllarda yükselmeye başlayan değerdir. En güzel örnekleri ODTÜ bilim merkezi ve Tübitak tarafından Konya'da kurulan bilim merkezidir. Yine Tübitak tarafından belediyelerle yapılan işbirliği çerçevesinde, 8.merkezin Gaziantep'te kurulması için protokol imzalanmıştır.

Son yıllarda farklı müze türlerinin sayısında da artış gözlenmektedir. Bugünün müzesinde her türlü nesnenin müzesi kurulabiliyor, her şey müzeye konulabiliyor. Eskişehir Balmumu Müzesi, Cam Müzesi, Kastamonu Dantel Müzesi, Ankara Ulucanlar Cezaevi Müzesi bunlardan bazılarıdır.

Bulgular

Çağdaş toplumun yaşam biçimlerini halka göstermek demek olan müzeler, modern Türk toplumunu yaratmanın aracı olarak gören yerli ve yabancı eğitimciler, sanat eğitimine yönelik olarak halkın kültür seviyesini yükseltmek amacıyla '*göstermek'* eylemini vurgulamaktadırlar. Bu doğrultuda yapılacak olan şey halk müzeleri, okul müzeleri, vilayet müzeleri vb. kurmaktır. Kurulacak müzeler, toplumun estetik ve yaşam seviyesini yükseltme aracı olarak kullanılmalıdır.

Cumhuriyet döneminden itibaren gelişme gösteren '*müze pedagojisi*'nin etkili bir öğretim yöntemi olarak ele alınması, günümüzde de güncelliğini korumaktadır. Baltacıoğlu'na göre; müze olan yerlerde bir inceleme, gözlem, araştırma vardır. Müzenin en büyük faydası, halkta bir merak düşüncesi uyandırmasıdır. Günümüz müze eğitiminde bilincine erişen bu düşünce, müze eğitim bilimin temellenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ayrıca, Baltacıoğlu'nun, "eğitim müzesi her türlü öğretim düşüncesinin yayılması için son derece önemli bir ocaktır. Müzelerin görevi yalnızca göstermek değil, aynı zamanda telkin, öğüt ve nasihattır" düşüncesi müzeyi bir eğitim kurumu olarak ele alması açısından dikkat çekicidir.

Dewey hazırladığı raporda "Gezici Eğitim Sergileri" düzenlenmesini önermektedir. Gezici müzeler, müzeye ulaşamayan veya maddi imkânları elvermeyen okullarda okuyan öğrencilerin koleksiyonlarla ilgili çalışmalarına olanak sağlar. Amaç okullarda küçük sergiler ve dokunma dersleri ile etkinlikler yapmaktır. Günümüzde müze-okul işbirliği programları çerçevesinde düzenlenen eğitim amaçlı okul ziyaretleri, gezici müze kamyonu, sergi ve müze eğitim paketi, ödünç verme, kiralama, konferanslar ve seminerler düzenleme, öğretmen kursları gibi uygulamalar bu kapsamda değerlendirilebilir. Dewey'in hazırladığı raporda yer alan öneriye paralel olarak günümüzde de bazı özel müzelerin eğitim programları içerisinde yer alan 'müzebüs'

adı altında bir otobüs içinde oluşturulan gezici müze Türkiye'nin çeşitli yerlerinde sergiler düzenlemekte, eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Gezici müze uygulaması, müzeye ulaşma imkanı bulamayan kişilere müzenin olanaklarını sunması bakımından önemlidir. Seidel ve Hudson (1999:21)'un aktardığına göre; gezici müze etkinlikleri kapsamında yer alan nesne ödünç verme hizmetleri, rehberli müze turları, müze-atölye çalışmaları, görsel müze düzenlemeleri, dijital müze uygulamaları, ulusal ve uluslararası ortaklı projeler vb. etkinlikler müzeleri daha çok izleyiciye açmak ve müzeyi sistemli bir öğrenme ortamı haline getirmek için harcanan çabaların önemli göstergeleridir.

Benzer şekilde Frey gezici sergilerin düzenlenmesini, bu sergilerde sergi tekniğinin örnek olması gerektiğini vurgulamıştır. Frey'e göre; coğrafya ve doğaya ait eserleri bir araya getiren bu gibi koleksiyonlar, halk eğitimine hizmet ederler. Bu düşünce yaygın eğitim kapsamında halk eğitiminin de gerçekleştirileceği mekanlar olarak müzelerin kullanımını destekler niteliktedir.

Stiehler raporunda halk sanatı konularında müzelerde konferanslar verilmesinin önemini ve bunu gerçekleştirebilmek için bir kurum çatısı altında toplanılması gereğini vurgulamıştır. Müze eğitimi kapsamında müzelerde sanat eğitimi çalışmalarında öğretmen-okul- müze işbirliği önemlidir. Stiehler'in bu değerlendirmesi, günümüz uygulamalarıyla örtüşmektedir.

Bir milletin eğitim sisteminin geleceği, geçmişte yaşananların bilinmesine, günümüze taşınmasına ve geleceğe aktarılmasına bağlıdır. Bu noktadan hareketle eğitim kurumlarının göstereceği kültür ve sanat eğitimi çabalarında geçmiş tecrübelerden yararlanılması faydalı olacaktır. Baltacıoğlu, Tonguç, Dewey, Frey, Stiehler gibi eğitimcilerin müzeler konusunda yapmış olduğu çalışmalar, günümüz müzecilik ve müze eğitimi çalışmalarına yol göstermesi bakımından önemlidir.

Sonuç

Bir eğitim ortamı olarak yapısında önemli olanakları barındıran müzeler ile eğitim kurumları arasında gerekli düzeyde iletişim ve işbirliğinin henüz kurulamamış olması bir sorundur. Bu sorun, bir ölçüde müzelerin eğitsel işlevlerinin eğitim sistemi içinde henüz yeterince anlaşılmamış olmasından da kaynaklanmaktadır. Günümüzden yaklaşık seksen yıl önce müzelerin eğitim amaçlı kullanımının önemine değinen raporlar, eğitim sistemimizle ilgili durum saptamaları, eğitim sistemimizin gelişmesinde önemlidir. Bu kapsamda;

- Görsel sanatlar eğitimi, müzecilik, müze eğitimi gibi programların içerisinde okutulan derslerde Mustafa Necati, Baltacıoğlu, Tonguç, Dewey, Frey, Stiehler gibi eğitimcilerin müzeler, müze eğitimi konusunda yapmış olduğu çalışmalar ve hazırladıkları raporlar yer almalıdır.
- Müzeler sadece arkeoloji, sanat ve etnografi eserlerinin barındığı, korunduğu ve sergilendiği mekânlar değildirler. Müzelerin çeşitlenmesi ve görev alanlarının genişlemesi, milletlerin ve toplumların kültürleri ile bire bir ilişki içerisinde olduğu

anlamını yüklemekte ve "müze ile eğitim" daha fazla ön plana çıkarılmalıdır.

• Müzeler kültür, sanat ve diğer alanların eğitimi amacıyla bir uygulama okulu gibi etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

• Eğitim kurumlarının kültürel ve sanat değerlerinin korunması ve yaşatılması yönünde göstereceği çabalarının bir bölümünü müzeler, galeriler ve ören yerlerinde gerçekleştirmeleri, uygulanacak eğitimin niteliğini (daha kalıcı ve heyecanlı öğrenme) artıracak avantajlar sağlayacaktır.

• Müzecilik alanında en yeni eğilim çağdaş müzenin toplumsal işlevidir. Türkiye'deki müze sayısındaki artış bunun bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

• Müzeler; yerel ve küresel toplumsal sorunlara tepki göstermeye, değerini toplumsal alanlara eklemlemeye, etkilerini göstermeye ve yeni çalışma pratikleri geliştirmeye yönelik yeni amaçlar kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda insan hakları söylemlerinin küresel etkisindeki artış, çok kültürlülüğe, kültürel çeşitliliğe duyulan uluslararası ilgi, kültürel ve etnik farklılıkların onaylanması vb. geniş kapsamlı etkilere yanıt olarak müzelerin toplumsal yaklaşımlarını gözden geçirerek, yeniden biçimlendirdiği görülmektedir.

KAYNAKLAR

Adıgüzel A. ve Öztürk , F., (1999) . Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim, **Eğitim ve Bilim**, Cilt : 14 Say : 114 , Ekim , say:73-81.

Ambrose, T. ve Paine, C., (2006). *Museum Basics*, London: Routledge.

Anıtları Koruma Komisyonu (1935) **1933-1935 Yıllarındaki Çalışmalar**, Anıtlar ve Müzeler Dairesi Anıtları Koruma Komisyonu, Devlet Basımevi, Ankara.

Artun, A., (2006) **Tarih Sahneleri- Sanat Müzeleri 1: Müze ve Modernlik**. İstanbul: İletişim Yayınları.

Atagök, Tomur (1999a). "Çağdaş Müzeciliğin Anlamı; Müze ve İlişkileri", **Yeniden Müzeciliği Düşünmek** (Der. Tomur Atagök), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.

Atagök, T., (1999b). Yaşayan Müze ve Eğitim, **Sanat Dünyamız**, Sayı 71, s.223-227.

Atik, Şeniz (1999). "Müzelerin Yeniden Yapılanması Kapsamında Müze-Toplum İlişkisi, Müze-Toplum İlişkisi Bağlamında Müze Tanıtımı ve İletişim", **Yeniden Müzeciliği Düşünmek.** (Der. Tomur Atagök), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi.

Birinci Milli Kültür Şurası (23-27 Ekim 1982) Genel Kurul Görüşmeleri, 1. Baskı, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

Bostancı,K., (2002). İsmail Hakkı'nın (Baltacıoğlu) Bir Konferansı:Vilayet Müzeleri Nasıl Teşkil Edilir ve Neye Yarar? **Türkiye'de Sanat**, s.24.

Çakır-İlhan, A., (2007). "Müzede Yaratıcı Düşüncenin Geliştirilmesi"; **İlköğretmen**, Sayı:13, Kasım 2007.

Dewey, J., (1939). Türkiye Maarifi Hakkında Rapor, **T.C Maarif Vekilliği**, Devlet Basımevi, İstanbul.

Dizdar Terwiel C., (2007). " Sanat Eğitiminde Bir Yöntem Olarak Müzelerden Yararlanma, **Eğitim ve Müze Semineri,** Kök Yayıncılık, Ankara.

Etike, S. (1991). Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Ortaokul Resim Eğitimi ve

Resim Öğretmeni Yetiştirme (1923-1950), Ankara: Gazi Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Erhat, Azra (1996). **Mitoloji Sözlüğü**. 6. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Frey, (1926). Mektep Müzesi Hakkında Rapor, **Maarif Mecmuası**, sayı.9, s: 45-49, İstanbul.

Grimal, Pierre (1997). **Mitoloji Sözlüğü: Yunan ve Roma**, (Çev. Sevgi Tamgüç), İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Gültekin, G., (1993). Cumhuriyet Dönemi Halk Sanat Eğitimi ve Halkevleri Resim Heykel Sergileri (1923-1938), **A.Ü Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Ulusal Kongresi, 24-28 Eylül 1990 Bildiriler II**, Eğitim Programları ve Öğretim, M.E.B Basımevi, Ankara.

Hooper-Greenhill, E. ve Moussouri, T. (2002). **Researching Learning in Museums and Galleries** 1990-1999: A Bibliopraphic Review. Research Centre for Museums and Galleries. Department of Museum Studies, University of Leicester.

Hurwıtz, A., and Day M. (1995).**Children And Their Art** (Methdos for the Elementary School), Florida: Harcourt Brace College Publishers.

ICOFOM (2010). *Key Concepts of Museology* (Ed. André Desvallées and François Mairesse). Paris: ICOM International.

Kavcar, C. (1983). **Güzel Sanatlar Eğitimi**. Cumhuriyet Döneminde Eğitim, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi, Atatürk Kitapları, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Lord, B. (2007). What is museum-based learning? (ed.: Lord, B.), *The Manuel of Museum Learning* içinde, 13-19. New York: AltaMira Press.

Moffat, H. and Woollard, V., (1999). **Museum and Gallery Education**: A Manual Of Good Practice, The Stationery Office, London.

Onur, B., (2012). Müze ve Eğitim, **Çağdaş Müze Eğitim ve Gelişim Müze Psikolojisine Giriş,** İmge Kitabevi, Ankara.

Paykoç, F., (2002). "Türkiye'de Müze Eğitimi Uygulamaları: Tarih ve Örnekler", **Müze Eğitimi Seminerleri(1) Akdeniz Bölge Müzeleri**, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya.

Sözen, Metin ve Uğur Tanyeli (1986) **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.

Telli, H., (1990). "Türkiye'de Resim-iş Öğretimine Genel Bir Bakış", **Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları**, Ankara: T.E.D. Yayınları.

Türk Devleti Tarihi Enstitüsü, **Müze Bülteni**, no:2.

Ülkü Halkevleri Mecmuası (1933). Ulus Basımevi, Ankara.

Yolcu, E., (2004). **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

http://kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF1279C58074C31537B39AF7D896DAF648 son erişim **19.12.12**

http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFF1279C58074C315376A6A343C33282372 son erişim **09.01.13**

http://www.gorselsanatlar.org/v2/index.php/topic,145.msg350.html#msg350 son erişim **12.05.12**

http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi44/turan.htm son erişim **19.06.12**

http://stu.inonu.edu.tr/~sebil/ata2.htm son erişim **09.06.12**

Özet

TÜRKİYE'DE BİR EĞİTİM ORTAMI OLARAK MÜZELERİN KULLANIMINA İLİŞKİN EĞİTİMCİLER TARAFINDAN HAZIRLANAN RAPORLAR

Müzeler eğitim ve toplum yaşamında farklı dönemlerde farklı roller üstlenmiştir. Eğitim bilimleri ve müzecilik anlayışındaki değişimler müzelere temel işlevlerinin yanında farklı görevler de yüklemektedir. Eğitim yirminci yüzyıl ortalarından başlayarak müzelerin temel işlevlerinden biri olmuş, eğitim aracılığıyla izleyicilerin müze koleksiyonlarına ulaşmalarını sağlamak müzenin en önemli görevleri arasında kabul edilmiştir. Bir milletin eğitim sisteminin geleceği geçmişte yaşananların bilinmesine, günümüze taşınmasına ve geleceğe aktarılmasına bağlıdır. Bu noktadan hareketle eğitim kurumlarının göstereceği eğitim çabalarında geçmiş deneyimlerden yararlanılması faydalı olacaktır. Bu çalışmada ilgili alan yazın taranarak, Türkiye'de "müze eğitimi" alanında yaşanan gelişmeler ile eğitimcilerin müzelerin eğitim amacıyla kullanımına ilişkin raporların önemini vurgulamak amaçlanmaktadır. İlgili alan yazınına bakıldığında John Dewey, Sir Frey, G. Stiehler, Mustafa Necati, İsmail Baltacıoğlu ve İsmail Hakkı Tonguç gibi eğitimcilerin müzeler konusunda yapmış olduğu çalışmaların ve hazırladıkları raporların günümüz müze eğitimi çalışmalarında olumlu bir katkı sağladığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Müze, Müze Eğitimi, Uzman Raporları

Abstract

REPORTS WHICH WERE PREPARED BY EDUCATORS ABOUT THE USE OF MUSEUMS AS EDUCATIONAL ENVIRONMENTS IN TURKEY

Museums have taken different roles in education and social life in different periods. Education has become one of the major functions of museums since the middle of the 20th century and enabling the viewers to reach the museum collections through education has been accepted as one of the most important missions of the museums. The future of the educational system of a nation depends on awareness of the past, bringing the facts to the present and passing them to the future. Due to this fact, it will be benefiting to utilise the past experiences in efforts of educational institutions in art educations. In this study it is aimed to emphasize the reports about using museums in educational process and indicating the historical process of the "museum education" with the developments in the field of museology referring to the importance of educators' through important reports. When we look through the literature, educators such as J. Dewey, Sir Frey, G. Stiehler's M. Necati, İ. Baltacıoğlu and İ.H. Tonguç, reports on museum education, it could be emphasized that they positively affect contemporary museum studies.

Keywords: Educations, Museums, Museum Education, Expert Reports